

Vägledning om statusrapporter

RAPPORT 6688 • JULI 2015

Vägledning om statusrapporter

Beställningar

Ordertel: 08-505 933 40

Orderfax: 08-505 933 99

E-post: natur@cm.se

Postadress: Arkitektkopia AB, Box 110 93, 161 11 Bromma

Internet: www.naturvardsverket.se/publikationer

Naturvårdsverket

Tel: 010-698 10 00 Fax: 010-698 10 99

E-post: registrator@naturvardsverket.se

Postadress: Naturvårdsverket, 106 48 Stockholm

Internet: www.naturvardsverket.se

ISBN 978-91-620-6688-8

ISSN 0282-7298

© Naturvårdsverket 2015

Tryck: CM Gruppen AB, Bromma 2015

Omslag: Naturvårdsverkets bildarkiv och freeimages.com

Förord

Naturvårdsverket har tagit fram denna vägledning om statusrapporter gällande industriutsläppsverksamheter, som ett stöd för såväl tillsyns- och prövningsmyndigheter som verksamhetsutövare.

Naturvårdsverket har tidigare publicerat ett utkast till vägledning om statusrapport, daterat 2013-10-08. Detta utkast har nu ersatts av föreliggande vägledning om statusrapporter (Naturvårdsverket rapport 6688). Föreliggande vägledning grundar sig dels på det s.k. industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU, IED), dels på de svenska författningar som genomför IED i Sverige, framför allt industriutsläppsförordningen (2013:250, IUF). EU kommissionen publicerade 2014-05-06 gemensamma riktlinjer för medlemsstaterna när det gäller statusrapporter. Även EU:s riktlinjer har beaktats i föreliggande vägledning.

Denna omarbetade vägledning har remitterats till representanter för myndigheter och industriverksamheter under våren 2015. Många synpunkter har inkommit, vilket är mycket värdefullt och bidrar till en tydligare vägledning. Remissynpunkter har i möjligaste mån beaktats.

Vägledningen om statusrapporter har utökats och förtydligats. Förändringarna jämfört med det tidigare utkastet är främst följande:

- Kopplingen mellan olika regelverk som påverkar statusrapporter, främst bestämmelser i 10 kap. miljöbalken (MB) och industriutsläppsförordningen (IUF), har förtydligats.
- Skrivningar om myndigheternas handläggning av statusrapporter och de två inlämningsalternativen (i samband med tillståndsprövning alternativt till tillsynsmyndighet) har utvecklats.
- Skrivningar om periodiska kontroller har tagits bort eftersom de inte enbart kopplar till statusrapporter, utan gäller generellt för egenkontroll.
- Situationen för deponier som omfattas av kravet på statusrapport har beskrivits.
- Framtagandet av statusrapporter och förhållandet till bl.a. MIFO fas 1-inventering har förtydligats.

Stockholm juli 2015
NATURVÅRDSVERKET

Anna Helena Lindahl
Biträdande avdelningschef, Genomförandeavdelningen

Innehåll

FÖRORD	3
1 SAMMANFATTNING	6
2 BEGREPP OCH FÖRKLARINGAR	7
3 INLEDNING	9
4 VAD ÄR EN STATUSRAPPORT?	10
4.1 Återställande	10
4.2 Ny bestämmelse i 10 kap. miljöbalken	10
5 VEM SKA UPPRÄTTA STATUSRAPPORT?	12
5.1 Industriutsläppsverksamheter	12
6 NÄR SKA STATUSRAPPORT UPPRÄTTAS?	13
6.1 Ett tillfälle	13
6.2 Till tillståndsmyndighet eller till tillsynsmyndighet	13
6.3 Särskilt om kravet på statusrapport vid tillståndsansökan	13
7 MYNDIGHETERNAS HANDLÄGGNING AV STATUSRAPPORTEN	14
7.1 Statusrapporten ges in till tillsynsmyndigheten	14
7.2 Statusrapporten ges in till tillståndsmyndigheten	14
7.3 Delegering eller prøvotid	14
7.4 Dokumentation och förvaring	14
8 VAD SKA STATUSRAPPORTEN INNEHÅLLA?	16
8.1 Reglering gällande innehållet	16
8.2 Området där verksamheten bedrivs	16
8.3 Begreppet förorening respektive relevanta farliga ämnen	16
9 SÄRSKILT GÄLLANDE DEPONIER	18
9.1 Regelverket avseende deponier	18
9.2 När är en deponi en industriutsläppsverksamhet?	18
9.3 Deponier som del av en industriutsläppsverksamhet	19
9.4 När ska en statusrapport upprättas?	19
9.5 Omfattning av statusrapport	20
9.6 Undantag från kravet på statusrapport	20
10 FRAMTAGANDE AV EN STATUSRAPPORT	21

10.1	Statusrapport och MIFO fas 1-inventering	21
10.1.1	Likheter	21
10.1.2	Skillnader	22
10.2	Bedömning av liten risk	23
10.3	Steg 1 – Identifiering av de miljö- och hälsofarliga ämnen som används, produceras eller släpps ut inom området	24
10.3.1	Bedömning att statusrapport inte behövs	24
10.4	Steg 2 – Identifiering av de miljö- och hälsofarliga ämnen som kan orsaka föroreningskada	24
10.4.1	Bedömning att statusrapport inte behövs	25
10.5	Steg 3 – Identifiering av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen utifrån verksamhetsspecifik föroreningsrisk	25
10.5.1	Bedömning att statusrapport inte behövs	25
10.6	Steg 4 - Områdets nuvarande användning och historik	26
10.7	Steg 5 - Områdets egenskaper och omgivande verksamheter	27
10.7.1	Topografi och markyta	27
10.7.2	Geologi och hydrogeologi	27
10.7.3	Konstgjorda spridningsvägar	27
10.7.4	Omgivande markanvändning, potentiell spridning till platsen	27
10.8	Steg 6 – Beskrivande bild av var föroreningar kan påträffas på området och vad som kan påverkas	28
10.9	Steg 7 – Miljöteknisk undersökning	29
10.9.1	Deponier	30
10.9.2	Analys av prover	30
10.9.3	Kompletterande undersökningar	31
10.10	Steg 8 – Upprättande av statusrapport	31
10.10.1	Statusrapportens innehåll	31
11	LITTERATUR	33

BILAGA   EXEMPEL PÅ INNEHÅLL I EN STATUSRAPPORT

1 Sammanfattning

Verksamhetsutövare som omfattas av industriutsläppsbestämmelserna ska upprätta en statusrapport som redovisar föroreningsituationen i mark och grundvatten inom det område där en verksamhet bedrivs eller ska bedrivs. Statusrapporten ska beskriva nuläget i mark och grundvatten. När en verksamhet läggs ner ska statusrapporten användas som jämförelse och utgöra underlag för bedömning av om en betydande förorening har uppstått.

Verksamhetsutövare ska lämna statusrapport antingen till tillståndsmyndigheten vid en tillståndsansökan eller till tillsynsmyndigheten. Om statusrapporten ges in till tillsynsmyndigheten ska det ske senast fyra år efter det att slutsatser för verksamhetens huvudverksamhet har offentliggjorts i EUT, Europeiska unionens officiella tidning.

Det finns undantag från kravet på statusrapport. De verksamheter där det endast är liten risk för att verksamheten ska medföra en föroreningskada omfattas inte av kravet.

Deponier som omfattas av kravet på statusrapport skiljer sig från andra industriutsläppsverksamheter framför allt vad gäller syftet med verksamheten. Eftersom deponering innebär att i eller på mark förvara material som har förorenande karaktär, har deponier en särställning vad gäller mark- och grundvattenpåverkan. Rapporten innehåller en särskild redovisning av upprättandet av statusrapporter för deponiverksamheter.

Framtagandet av statusrapporter följer en stegvis process som överensstämmer med hur man i Sverige sedan tidigare har tagit fram underlag för bedömning av föroreningsituationen inom ett område. Rapporten beskriver de totalt åtta steg som ska utföras för att utreda om en statusrapport krävs, ta fram underlag till en statusrapport samt producera själva rapporten.

2 Begrepp och förklaringar

Anläggning	Definieras i IED som en fast, teknisk enhet inom vilken en eller flera av de verksamheter som anges i bilaga I eller i del 1 i bilaga VII bedrivs, liksom all annan därmed förknippad verksamhet på samma plats som tekniskt sett är knuten till de verksamheter som anges i dessa bilagor och som kan påverka utsläpp och föroreningar (art 3.3).
Betydande förorening	Den relativa ökningen av föroreningar jämfört med den föroreningsbelastning som anges i statusrapporten. Rent kvalitativa jämförelser exkluderas.
Förorening	Miljö- och hälsofarliga ämnen i mark eller grundvatten som släppts ut avsiktligt eller oavsiktligt.
Grundvatten	Omfattar definitionen i ramvattendirektivet (2000/60/EC) artikel 2 punkt 2. Det vill säga allt grundvatten i mättad zon mellan markyta och berggrund.
IED	Industriutsläppsdirektivet (2010/75/EU) ¹
Industriutsläppsverksamhet	En verksamhet som enligt 1 kap. 2 § industriutsläppsförordningen (2013:250) definieras som industriutsläppsverksamhet.
IUF	Industriutsläppsförordningen (2013:250)
Liten risk för förorenings-skada	Vid bedömning av risken beaktas mängderna av miljö- och hälsofarliga ämnen inom området för verksamheten, områdets mark-och grundvattenegenskaper samt anläggningens egenskaper.
Mark	Omfattar zonen mellan berggrunden och markytan. Består av mineralpartiklar, organiskt material, vatten, luft och levande organismer.
MIFO-metodik	Metodik för inventering av förorenade områden.

---

¹ Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar). (Industrial Emissions Directive)

Miljö- och hälsofarliga ämnen	Ämnen som härrör från mänsklig aktivitet och som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön när de släpps ut i omgivningen ² (begränsas till mark och grundvatten i statusrapporter).
Området där verksamheten bedrivs	All mark där industriutsläppsverksamhet bedrivs samt verksamhet som är tekniskt knuten till denna och som påverkar utsläpp och föroreningar.
Relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen	Alla ämnen som kan orsaka föroreningsskada och som används eller kommer att användas på området för verksamheten.
Statusrapport	En skriftlig rapport som innehåller information om föroreningssituationen i mark och grundvatten av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen på området för verksamheten. En statusrapport beskriver föroreningssituationen vid tidpunkten för upprättandet av rapporten.

---

² Direktivets krav på statusrapport hänvisar bland annat till användning av relevanta farliga ämnen. Vid det svenska genomförandet har emellertid lagstiftaren valt att i stället använda begreppet förorening. I den här vägledningen har begreppen "miljö- och hälsofarliga ämnen" respektive "relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen" valts istället för farliga ämnen för att bättre stämma överens med begreppet "förorening".

3 Inledning

En statusrapport är en dokumentation med information om föroreningsituationen i mark och grundvatten med avseende på förorening av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen.

Kravet på att upprätta en statusrapport kommer från Europaparlamentets och rådets direktiv 2010/75/EU av den 24 november 2010 om industriutsläpp (samordnade åtgärder för att förebygga och begränsa föroreningar), det s.k. industriutsläppsdirektivet (IED), vilket trädde i kraft den 7 januari 2013.

I Sverige har direktivet genomförts bl.a. genom en ny bestämmelse i 10 kap. miljöbalken (1998:808, MB) och industriutsläppsförordningen (2013:250, IUF). I 1 kap. 23-26 §§ IUF finns bestämmelser gällande statusrapporter.

Syftet med denna vägledning är att beskriva vem som ska upprätta en statusrapport, när och till vem den ska lämnas samt vad den ska innehålla och hur en statusrapport ska tas fram. Mycket av innehållet är hämtat från EU-kommissionens riktlinjer³ om statusrapporter men vägledningen är anpassad till det svenska genomförandet.

Ytterligare vägledning om det svenska genomförandet av IED finns i Naturvårdsverkets faktablad nr 8663 – Det svenska genomförandet av industriutsläppsbestämmelser med anledning av IED. Naturvårdsverkets hemsida⁴ uppdateras kontinuerligt med ny information och vägledning.

---

³ MEDDELANDE FRÅN KOMMISSIONEN, Europeiska kommissionens riktlinjer för statusrapporter enligt artikel 22.2 i direktiv 2010/75/EU om industriutsläpp, (2014/C 136/03).

⁴ www.naturvardsverket.se

4 Vad är en statusrapport?

4.1 Återställande

En statusrapport är en dokumentation av föroreningssituationen i mark och grundvatten vid tidpunkten för upprättandet av statusrapporten.

En verksamhetsutövare ska, när verksamheten slutligen har upphört, som huvudregel återställa området till det skick det hade enligt statusrapporten. Detta gäller om verksamheten har orsakat betydande förorening i mark eller grundvatten och om återställandeåtgärderna är tekniskt genomförbara.

Statusrapporten ska således tjäna som underlag för att avgöra om en betydande förorening har uppstått i mark eller grundvatten.

4.2 Ny bestämmelse i 10 kap. miljöbalken

Med anledning av IED har det i 10 kap. 5 a § MB införts en kompletterande bestämmelse om att den som senast har bedrivit *en verksamhet som omfattas av en statusrapport, när verksamheten har upphört, ska återställa området där verksamheten har bedrivits till det skick området hade enligt statusrapporten*. Detta gäller dock endast om verksamheten har orsakat en *betydande förorening i mark eller grundvatten* i området, och åtgärder för återställande är *tekniskt genomförbara*.

Bestämmelsen i 5 a § är ett komplement till övriga bestämmelser i 10 kap. MB, vilka fortfarande gäller som tidigare. De kursiveringar som har gjorts ovan visar på de inskränkningar som 5 a § har i förhållande till övriga ansvarsbestämmelser i 10 kap. MB. De krav som följer av 5 a § gäller alltså enbart verksamheter som omfattas av en statusrapport, när verksamheten har upphört, ansvaret omfattar endast området där verksamheten har bedrivits och saneringsnivån som anges är det skick området hade enligt statusrapporten. Vidare gäller bestämmelsen bara betydande föroreningar, endast i mark och grundvatten och bara om åtgärderna är tekniskt genomförbara (jämför t.ex. vad som beskrivs i Naturvårdsverkets vägledning om efterbehandlingsansvar, rapport 6501, om ansvar enligt 10 kap. MB i övrigt). För att avgöra om det finns en betydande förorening kan verksamhetsutövaren göra mark- och grundvattenprovtagningar på de ställen där man misstänker att det kan finnas föroreningar. Omständigheterna i det enskilda fallet blir avgörande för hur omfattande undersökningar som behöver göras. Vid bedömningen av hur stor föroreningen behöver vara för att utlösa skyldigheten att återställa enligt denna paragraf, har den relativa ökningen av föroreningar jämfört med den föroreningsbelastning som anges i statusrapporten störst betydelse⁵.

⁵ Eftersom verksamhetsutövaren har en grundläggande skyldighet att se till att någon betydande förorening inte uppkommer och med hänsyn till att såväl miljöbalken som IED syftar till att föroreningar ska förebyggas och begränsas, bör den tröskel som utlöser återställandeskyldigheten inte ligga högt, se bland annat prop. 2012/13:35 sida 71.

Om det vid nedläggning av en verksamhet inte skulle bli aktuellt att tillämpa 5 a §, t.ex. med anledning av att föroreningen inte bedöms vara betydande, är följaktligen övriga bestämmelser i 10 kap. MB ändå tillämpliga och sanering ska i så fall ske i enlighet med dessa bestämmelser⁶.

Bestämmelsen i 1 kap. 23 § IUF, som beskriver vad en statusrapport ska innehålla, är främst avsedd att knyta an till verksamhetsutövarens skyldigheter vid nedläggning av verksamheten. Efterbehandlingsåtgärder ska vidtas vid nedläggning, om sådana inte dessförinnan är påkallade av miljö- eller hälsoskäl. För det fall en undersökning skulle påvisa förekommande föroreningar är det 10 kap. MB i övrigt som kan innebära krav på efterbehandling i ett tidigare skede än vid en nedläggning.

---

⁶ Saneringskrav som riktas mot verksamhetsutövaren med anledning av statusrapporten kan resultera i en striktare bedömning än 10 kap. 4 § miljöbalken eftersom skälighetsavvägning inte görs i vidare mån än att hänsyn får tas till åtgärdernas tekniska genomförbarhet, se vidare prop. 2012/13:35, s 28 f.

5 Vem ska upprätta statusrapport?

5.1 Industriutsläppsverksamheter

Alla som bedriver eller avser bedriva en industriutsläppsverksamhet ska enligt 1 kap. 23 § IUF upprätta en statusrapport. Vilka verksamheter som utgör s.k. industriutsläppsverksamheter framgår av 1 kap. 2 § IUF. Där utpekas vilka tillståndspliktiga verksamheter i miljöprövningsförordningen (2013:251, MPF), som omfattas.

Det finns undantag från kravet på statusrapport. De verksamheter där det endast är en liten risk för att verksamheten ska medföra en föroreningskada omfattas inte av kravet, vilket framgår av 1 kap. 23 § andra stycket IUF. I kommissionens riktlinjer uttrycks att en liten risk föreligger om det är uppenbart att de farliga ämnen som används, produceras eller släpps ut av anläggningen inte kan orsaka förorening av mark och grundvatten. Så snart mer än liten risk bedöms föreligga ska dock en statusrapport upprättas. Det är därefter en bedömningsfråga vilken omfattning rapporten ska ha.

Det är inte uteslutet att en industriutsläppsverksamhet, som vid ett tillfälle har bedömts inte behöva upprätta en statusrapport, vid ett senare tillfälle bedöms skyldig att göra det. Så kan t.ex. vara fallet om verksamheten genomgår förändringar som innebär att miljö- och hälsofarliga ämnen framöver kommer att ingå i en process. Vid sådana planerade förändringar måste behovet av att upprätta en statusrapport ses över.

6 När ska statusrapport upprättas?

6.1 Ett tillfälle

En statusrapport ska normalt upprättas endast vid ett tillfälle. Ny statusrapport kan behöva upprättas om området där verksamheten bedrivs utvidgas med mark som inte tidigare har undersökts eller om verksamheten förändras på ett sätt som leder till en förändrad användning, produktion eller utsläpp av nya relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen.

6.2 Till tillståndsmyndighet eller till tillsynsmyndighet

Av 1 kap. 24 § IUF framgår att statusrapporten antingen ska ges in till tillståndsmyndigheten vid en tillståndsansökan eller till tillsynsmyndigheten.

Om statusrapporten ges in till tillsynsmyndigheten ska det ske senast fyra år efter det att slutsatser för verksamhetens huvudverksamhet offentliggjorts i EUT, Europeiska unionens officiella tidning, (1 kap. 24 § första stycket 2 IUF), d.v.s. vid samma tidpunkt som verksamheten ska uppfylla BAT-slutsatser. Vad som anses vara huvudverksamhet anges i 1 kap. 2 § IUF.

Om verksamheten dessförinnan är föremål för tillståndsprövning och någon statusrapport inte redan är upprättad, ska statusrapporten i stället, enligt 22 kap. 1 § första stycket 7 MB, bifogas tillståndsansökan (1 kap. 24 § första stycket 1 IUF). Enligt förordningsmotiven till IUF gäller kravet på statusrapport även vid en ansökan om ändringstillstånd, för mer information se vidare Förordningsmotiven (FM) 2013:1, s. 46.

Av detta följer att verksamhetsutövaren har två spår att välja bland. Verksamhetsutövaren kan välja att ge in statusrapporten till tillsynsmyndigheten innan denne påbörjar en tillståndsprocess. Verksamhetsutövaren kan också välja att ge in statusrapporten till tillståndsmyndigheten. Statusrapporten ska då vara komplett för att ansökan ska kunna kungöras.

6.3 Särskilt om kravet på statusrapport vid tillståndsansökan

Den tillståndsprövning som utlöser kravet på upprättande av statusrapport behöver enligt förordningsmotiven inte nödvändigtvis ha någon koppling till slutsatser om bästa tillgängliga teknik, se FM 2013:1 s. 46. Det är alltså inte endast verksamheter som har fått slutsatser om bästa tillgängliga teknik som ska upprätta en statusrapport vid tillståndsprövning, utan varje industriutsläppsverksamhet som har en tillståndsprövning på gång och som inte redan har gett in sin statusrapport.

7 Myndigheternas handläggning av statusrapporten

7.1 Statusrapporten ges in till tillsynsmyndigheten

I de fall statusrapporten ges in till tillsynsmyndigheten behöver inget formellt beslut fattas av tillsynsmyndigheten. En dialog kan föras mellan verksamhetsutövare och tillsynsmyndighet. Om tillsynsmyndigheten däremot finner att en statusrapport inte uppfyller kraven i 1 kap. 23 § IUF, kan den förelägga verksamhetsutövaren att avhjälpa bristen enligt 1 kap. 25 § IUF.

I 26 kap. MB finns bl.a. regler om att tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs samt att beslut om förelägganden och förbud får förenas med vite. En tillsynsmyndighets beslut om föreläggande eller förbud får överklagas av den som beslutet går emot, vilket innebär att verksamhetsutövaren kan överklaga ett föreläggande om komplettering.

7.2 Statusrapporten ges in till tillståndsmyndigheten

När statusrapporten bifogas en tillståndsansökan enligt 22 kap. 1 § 7 MB är det tillståndsmyndigheten (miljöprövningsdelegationen eller mark- och miljödomstolen) som har att avgöra om statusrapporten uppfyller kraven i 1 kap. 23 § IUF. Om tillståndsmyndigheten finner att statusrapporten inte uppfyller kraven ska den förelägga verksamhetsutövaren att avhjälpa bristen enligt 22 kap. 2 § MB. Om ansökan är fullständig och kan tas upp till prövning ska tillståndsmyndigheten utfärda kungörelse.

7.3 Delegering eller prøvotid

Enligt 22 kap. 25 § tredje stycket MB får tillståndsmyndigheten delegera till tillsynsmyndigheten att meddela villkor av mindre betydelse. Tillståndsmyndigheten får enligt 22 kap. 27 § MB skjuta upp frågor om ersättning eller andra villkor när verkningarna av verksamheten inte kan förutses med tillräcklig säkerhet. Eftersom statusrapporten inte är ett villkor, utan ska vara en del av ansökan enligt 22 kap. 1 § 7 MB, anser Naturvårdsverket att en delegering eller prøvotid är tveksamt ur ett juridiskt perspektiv.

7.4 Dokumentation och förvaring

I kommissionens riktlinjer anges att grunderna för verksamhetsutövares beslut att inte upprätta statusrapport för viss verksamhet ska dokumenteras och lämnas in till den behöriga myndigheten. Detta gäller även för svensk räkning och den behöriga

myndigheten i detta fall är tillsynsmyndigheten. Vidare ska tillsynsmyndigheten registrera och förvara inkomna statusrapporter.

8 Vad ska statusrapporten innehålla?

8.1 Reglering gällande innehållet

Vad en statusrapport ska innehålla regleras i 1 kap. 23 § IUF. Där framgår att statusrapporten ska redovisa de föroreningar som förekommer i mark och grundvatten inom det område där verksamheten bedrivs eller kan komma att bedrivs, hur området används när statusrapporten upprättas, tillgänglig information om tidigare användning av området samt mark- och grundvattenmätningar som avspeglar förhållandena i området.

I kommissionens riktlinjer anges att det ligger i verksamhetsutövarens intresse att göra en ordentlig kartläggning av status på mark och grundvatten, eftersom det är gentemot denna beskrivning som det kommer att bedömas vilka föroreningar som anses ha tillkommit under den aktuella verksamhetstiden.

8.2 Området där verksamheten bedrivs

Enligt IUF ska statusrapporten omfatta det område där verksamheten bedrivs. Naturvårdsverket anser att begreppet ”området där verksamheten bedrivs” bör tolkas utifrån vad som står i direktivet. Enligt förordningsmotiven till IUF får man förstå direktivet som att statusrapporten ska omfatta anläggningens område. En anläggning definieras i art. 3.3. IED som ”en fast, teknisk enhet inom vilken en eller flera av de verksamheter som anges i bilaga I eller i del 1 i bilaga VII bedrivs, liksom all annan därmed förknippad verksamhet på samma plats som tekniskt sett är knuten till de verksamheter som anges i dessa bilagor och som kan påverka utsläpp och föroreningar”.

All mark där industriutsläppsverksamhet bedrivs samt verksamhet som är tekniskt knuten till denna och som påverkar utsläpp och föroreningar ska ingå i begreppet området där verksamheten bedrivs. De delar av området som innehåller verksamhetsdelar som inte påverkar utsläpp och föroreningar behöver däremot inte tas med. En bedömning av vilket område som ska ingå i statusrapporten ska göras i varje enskilt fall.

8.3 Begreppet förorening respektive relevanta farliga ämnen

Direktivets krav på statusrapport hänvisar bl.a. till användning av relevanta farliga ämnen (art. 22.2 IED). Farliga ämnen är de ämnen eller blandningar som tas upp i EU:s klassificeringsförordning (Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 av den 16 december 2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar). Ämnen och blandningar som uppfyller kriterierna för fysikaliska faror, hälsofaror eller miljöfaror enligt delarna 2-5 i bilaga I till förord-

ningen är farliga och ska klassificeras med avseende på respektive faroklass enligt den bilagan.

I förarbetena till det svenska genomförandet av industriutsläppsbestämmelserna valde emellertid lagstiftaren att istället använda begreppet förorening (se bl.a. 10 kap. 5 a och 21 §§ MB samt 1 kap. 23 § IUF). Detta för att åstadkomma en förenkling för verksamhetutövaren eftersom det finns etablerade bedömningsgrunder och kriterier för bedömningen av vad som är en förorening. Även om miljöbalkens föroreningsbegrepp teoretiskt sett är vidsträckt, omfattar det vid en praktisk tillämpning färre ämnen än vad som följer av begreppet ”relevanta farliga ämnen”.⁷

Vid läsning av kommissionens riktlinjer om statusrapporter ska man alltså i möjligaste mån jämföra begreppet ”farliga ämnen” med begreppet ”förorening” så som det definieras i 10 kap. 1 § MB.

En förorening kan definieras som ett ämne som härrör från mänsklig aktivitet och som förekommer i jord, berg, sediment, vatten eller byggnadsmaterial i en halt som överskrider bakgrundshalten (Naturvårdsverkets rapport nr 5978, 2009, Att välja efterbehandlingsåtgärd). Det kan röra sig om naturligt förekommande ämnen eller sådana som har tillkommit på konstgjord väg. Utifrån hur begreppet ”förorening” uttrycks i 10 kap. 1 § MB tolkar Naturvårdsverket det som att ”förorening” omfattar alla ämnen som vid utsläpp till mark och grundvatten orsakar förorening som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.

Eftersom en förorening uppstår först då ett miljö- och hälsofarligt ämne släppts ut i mark eller grundvatten har istället begreppet ”miljö- och hälsofarliga ämnen” valts i den här vägledningen. ”Miljö- och hälsofarliga ämnen” är således ämnen som härrör från mänsklig aktivitet och som kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön när de släpps ut i omgivningen (förorening).

---

⁷ För mer information se sid. 39-40 i prop. 2012/13:35

9 Särskilt gällande deponier

Deponier skiljer sig från annan tillståndspliktig verksamhet på många punkter men särskilt vad det gäller syftet med verksamheten. Syftet med en deponi är att avsätta visst markområde för att i eller på marken förvara föremål, material och ämnen som har förorenande karaktär. Regelverket avseende deponier tar sikte på att säkra att spridningen av ämnen från det avsatta området inte sker i en snabbare takt eller i en högre koncentration än vad som kan fastläggas och brytas ner i omgivande marklager. På grund av deponiernas särställning följer nedan en särskild redovisning av vilken betydelse denna har för upprättandet av statusrapporter för deponiverksamheter.

9.1 Regelverket avseende deponier

Deponier finns särskilt reglerade i Rådets direktiv om deponering av avfall, 1999/31/EG (deponeringsdirektivet). Direktivet är genomfört i den svenska lagstiftningen genom förordning (2001:512) om deponering av avfall (deponeringsförordningen) och Naturvårdsverkets föreskrifter NFS 2004:10 om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall med tillhörande ändringsföreskrifter⁸.

Innan IED trädde ikraft omfattades deponier av IPPC-direktivet. För att verksamhetsutövarna inte skulle drabbas av för betungande eller motstridiga krav angavs i IPPC- och deponeringsdirektivet att de allmänna kraven i IPPC-direktivet uppfylldes genom att relevanta tekniska krav avseende en deponis tekniska egenskaper i deponeringsdirektivet var uppfyllda. Denna princip tillämpades också i svensk rätt. Bestämmelser om statusrapporter återfanns inte i IPPC-direktivet och varken nya eller befintliga deponier har specifikt undantagits från skyldighet att upprätta statusrapport i IED eller IUF. Vilka begränsningar som finns för skyldigheten att upprätta statusrapport beskrivs nedan.

9.2 När är en deponi en industriutsläppsverksamhet?

Tillståndspliktiga deponier omfattas precis som många andra anläggningar för hantering av avfall av IED och IUF. Vilka deponier som är industriutsläppsverksamheter framgår av 1 kap 2 § IUF och 29 kap miljöprövningsförordningen (2013:251) (MPF).

En deponi är en tillståndspliktig verksamhet intill dess att sluttäckningen inspekterats och godkänts av tillsynsmyndigheten enligt 32 § deponeringsförordningen.

⁸ Det finns fyra föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter (NFS 2004:10) om deponering, kriterier och förfaranden för mottagning av avfall vid anläggningar för deponering av avfall, med nummer NFS 2005:9, 2010:4, 2012:2 och 2013:1.

Den övergår dock inte automatiskt till att bli en C-verksamhet efter att sluttäckningen godkänts utan tillståndet måste upphävas eller återkallas av tillståndsmyndigheten i enlighet med 24 kap. 3 och 8 § § MB. Det är också intill denna tidpunkt som den utgör en industriutsläppsverksamhet. Det är alltså tillståndet som styr snarare än den faktiska verksamheten. Dock ska nämnas att en förutsättning för att ett tillstånd ska kunna upphävas eller återkallas är att tillståndsmyndigheten vid en samlad bedömning finner att förutsättningarna för det är uppfyllda.

9.3 Deponier som del av en industriutsläppsverksamhet

Statusrapport ska som nämnts ovan upprättas för alla de verksamheter som är tekniskt knutna till en industriutsläppsverksamhet och som påverkar utsläpp och föroreningar. De flesta aktiva deponier återfinns idag på stora industriella anläggningar eller anläggningar för sortering och annan hantering av avfall. När en deponi är direkt knuten till en annan industriutsläppsverksamhet ska en gemensam statusrapport upprättas för verksamheterna. Det är klassificeringen av den huvudsakliga verksamheten som styr vilka BAT-slutsatser som ska gälla för industriutsläppsverksamheten.

9.4 När ska en statusrapport upprättas?

Vilken som är den huvudsakliga verksamheten och hur denna klassificeras har stor betydelse för när en verksamhetsutövare är skyldig att upprätta en statusrapport. Eftersom de tekniska kraven för deponier återfinns i deponidirektivet kommer det, vad Naturvårdsverket känner till, inte att beslutas några BAT-slutsatser för deponier. När en deponi utgör den huvudsakliga verksamheten föreligger skyldighet att upprätta statusrapport för deponin därför endast inför eller i samband med en ansökan om tillstånd eller ändringstillstånd.

Eftersom deponier inte upphör i samma mening som annan industriutsläppsverksamhet bör jämförelsen av förekomsten av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen ske mellan tidpunkten för statusrapportens upprättande och den tidpunkt då deponin sluttäckts och sluttäckningen inspekterats och godkänts genom tillsynsmyndigheten. Detta oavsett om verksamheten även därefter ska bedrivas i enlighet med tillståndet eller om tillståndet ska upphävas eller återkallas. Verksamhetsutövaren för deponin omfattas även efter det av krav avseende efterbehandling och övervakning enligt 33§ deponeringsförordningen och de krav som finns i 42 och 43 § § NFS 2004:10. Även om jämförelsen ska ske mellan tidpunkten för statusrapportens upprättande och när deponin sluttäckts och sluttäckningen inspekterats och godkänts genom tillsynsmyndigheten kan det vara lämpligt att göra provtagning i mark inför sluttäckningen. Detta eftersom möjligheterna att vidta åtgärder vad gäller t.ex. tätskikt och geologisk barriär är större innan sluttäckning skett.

9.5 Omfattning av statusrapport

Till skillnad från bestämmelserna i IPPC-direktivet som framförallt var inriktade på utsläppsnivåer och utsläpps begränsning innehåller IED-direktivet omfattande bestämmelser om redovisning och provtagning av föroreningar i mark och grundvatten. Bestämmelserna i deponeringsdirektivet och deponeringsförordningen är utformade i syfte att förebygga och förhindra spridning av föroreningar till mark och vatten utanför deponins område. Den provtagning som är föreskriven i deponeringsbestämmelserna är inriktad på förekomst av förorening i yt- och grundvatten.

Den rapporterings- och provtagningsskyldighet som är föreskriven i nuvarande deponeringsförordning och föreskrifter är inte ensamt tillräcklig vid utformningen av en statusrapport, men ska enligt Europeiska kommissionens riktlinjer för statusrapporter kunna tjäna som ledning vid utarbetandet. Provtagningsstrategier vid upprättande av statusrapport bör inriktas på de identifierade relevanta miljö- och hälsofarliga ämnena i förhållande till sannolikheten för förorening av marken eller grundvattnet. För deponier kan dessa ämnen vara många. Vilken provtagning som är nödvändig kommer att variera från fall till fall. Hur provtagningen ska gå till beskrivs mer ingående under Framtagandet av en statusrapport, steg 7.

9.6 Undantag från kravet på statusrapport

Som nämnts under ”Vem ska upprätta statusrapport?” (avsnitt 5.1) krävs inte statusrapport om risken är liten för att verksamheten medför föroreningsskada inom det område där verksamheten bedrivs eller kan komma att bedrivs.

Det förekommer äldre deponier som beviljats dispens från kraven på botten tätning och geologisk barriär enligt 19-22 §§ deponeringsförordningen. En förutsättning för dispens är att det har kunnat ske utan risk för skada eller olägenhet för människors hälsa. Dessa verksamheter är inte generellt undantagna från kravet avseende upprättande av statusrapport utan den bedömning som beskrivs under ”Framtagande av en statusrapport” (avsnitt 10) ska göras i varje enskilt fall.

10 Framtagande av en statusrapport

Den här vägledningen om framtagandet av statusrapporter är tänkt att kunna tillämpas på alla verksamheter som omfattas av industriutsläppsförordningen. Statusrapporten ska spegla föroreningsförhållandena på området där verksamheten bedrivs eller kan komma att bedrivs, vid tidpunkten för dess upprättande.

Det sätt som man tar fram en statusrapport på överensstämmer med hur man i Sverige redan idag tar fram underlag inför bedömning av föroreningsituationen på ett område. Det överensstämmer även med hur man planerar, utför och redovisar utredningar och undersökningar. Kraven på utförande, kvalitetssäkring och redovisning är höga för statusrapporter.

En statusrapport tas fram i åtta steg (se fig. 1). De olika stegen utförs i syfte att utreda om en statusrapport krävs och även för att ta fram underlag till och producera själva rapporten. De åtta stegen är:

- Steg 1-3: Identifiera relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen samt utreda om statusrapport krävs.
- Steg 4-7: Utreda och undersöka områden där verksamheten bedrivs.
- Steg 8: Upprätta statusrapport.

Stegen kan utföras parallellt eller i annan ordning. Notera att under steg 1-3 kan den tillgängliga informationen tyda på att en statusrapport inte behövs. I sådana fall finns ingen anledning att gå vidare med följande steg. Verksamhetsutövaren tar då ett beslut som innebär att man inte går vidare med att ta fram en statusrapport. De olika stegen beskrivs mer utförligt nedan. Vid framtida förändringar i verksamheten kan det finnas ett behov av att upprätta en statusrapport. Det sker då i linje med denna vägledning.

10.1 Statusrapport och MIFO fas 1-inventering

10.1.1 Likheter

Tillvägagångssättet vid framtagandet av underlag vid upprättandet av en statusrapport har flera likheter med den s.k. Mifo fas 1-metodiken⁹. Mifo fas 1-metodiken används för att riskklassa förorenade områden i det nationella, systematiska inventeringsarbetet. Både informationen som tas fram i en Mifo fas 1-inventering och informationen som tas fram i steg 1-6 i en statusrapport är av liknande slag. In-

⁹ Naturvårdsverket (1999): *Metodik för inventering av förorenade områden – bedömningsgrunder för miljökvalitet – vägledning för insamling av underlagsdata*. Naturvårdsverket rapport 4918.

formationen kan användas som underlag vid utformandet av miljötekniska undersökningar.

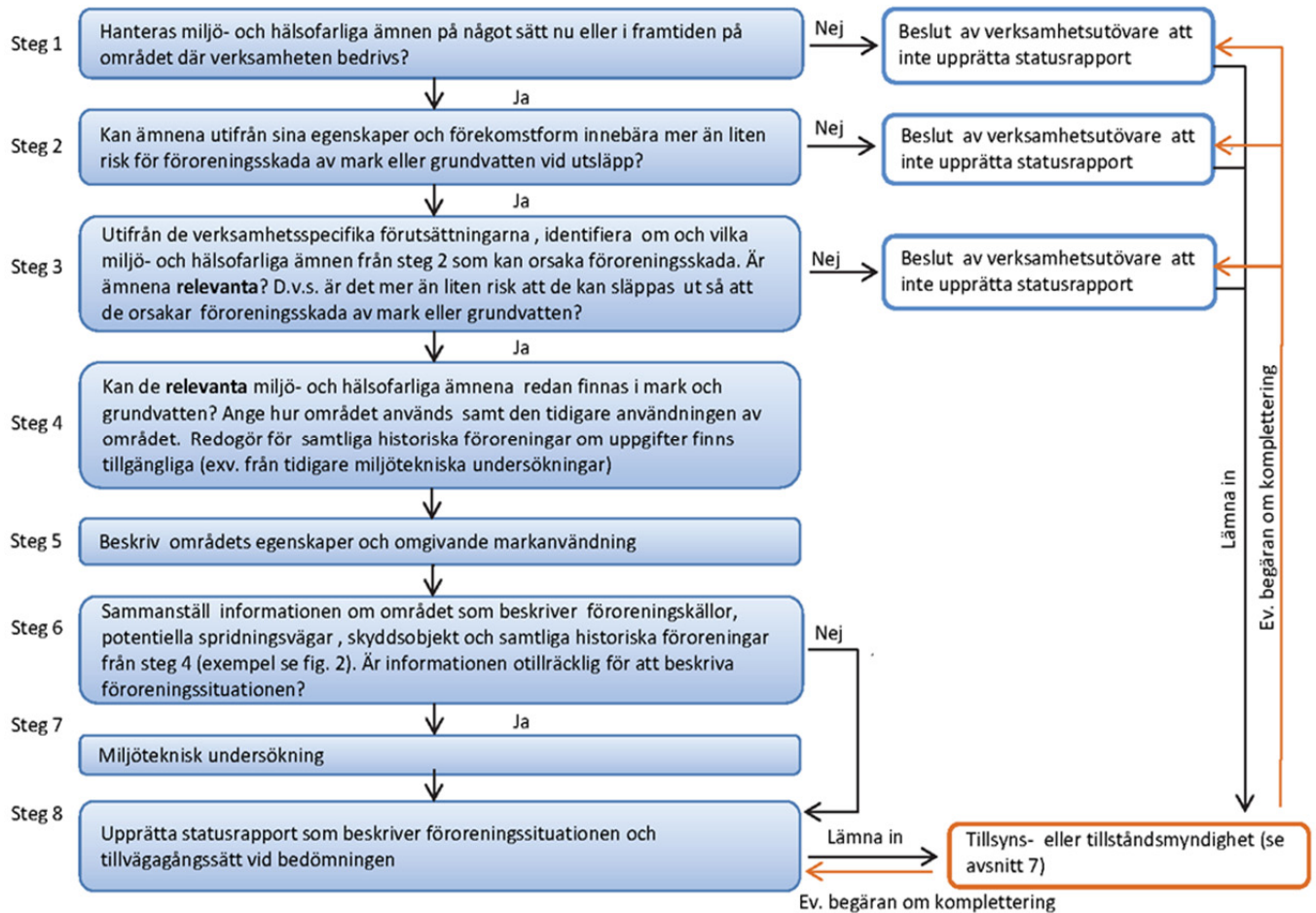
Om en Mifo fas 1-inventering redan är utförd på området när en statusrapport ska upprättas, kan mycket av informationen från inventeringen användas i statusrapporten. Att en statusrapport ska upprättas hindrar inte att Mifo fas 1-inventering utförs.

10.1.2 Skillnader

En skillnad mellan Mifo fas 1-inventering och statusrapport är att statusrapporten främst är inriktad på nuvarande och framtida verksamhet, medan Mifo fas 1-inventering främst är inriktad på historiska verksamheter på platsen. En annan skillnad är att vid Mifo fas 1-inventeringen bedöms vilken risk området utgör för hälsa och miljö, utifrån potentiell eller konstaterad förorening av mark och grundvatten, samt risken för spridning från området till omgivning, ytvatten och sediment. Inför upprättandet av en statusrapport bedömer man risken att miljö- och hälsofarliga ämnen (som hanteras på området där verksamheten bedrivs) har släppts ut eller kan komma att släppas ut och orsaka en förorening. Syftet är att avgöra om en statusrapport behöver upprättas.

Informationen i en Mifo fas 1-inventering utgörs av litteratur-, arkiv- och kartstudier om vilka verksamheter som kan ha bedrivits. Informationen omfattar även mark- och grundvattenförhållanden, tidigare miljötekniska utredningar och intryck vid besök på området där verksamheten bedrivs. I en Mifo fas 1-inventering används ett blankettsystem för den information som behövs för att riskklassa ett område. Informationen som krävs i en Mifo fas 1-inventering är till vissa delar annorlunda än vad som krävs i en statusrapport.

Underlaget i en statusrapport begränsas till själva området där verksamheten bedrivs. En statusrapport är däremot mer omfattande än en Mifo fas 1-inventering, i fråga om att den framtida föroreningsrisken ska bedömas och att miljötekniska undersökningar ofta kommer att krävas.

Figur 1. Schematisk beskrivning av tillvägagångssätt för att ta fram underlag till och upprätta en statusrapport.

10.2 Bedömning av liten risk

Vid bedömning av risk ska följande beaktas:

- 1) För det första mängderna av miljö- och hälsofarliga ämnen. Om mycket små kvantiteter används, produceras eller släpps ut inom området där verksamheten bedrivs är föroreningsrisken sannolikt obetydlig för ändamålet med en statusrapport.
- 2) För det andra måste statusrapporterna beakta områdets mark- och grundvattenegenskaper, samt även egenskapernas inverkan på risken för förorening av mark och grundvatten.
- 3) För det tredje, när det gäller befintliga verksamheter, kan deras egenskaper beaktas om de är sådana att det i praktiken är omöjligt att förorening kan uppstå.

10.3 Steg 1 – Identifiering av de miljö- och hälsofarliga ämnen som används, produceras eller släpps ut inom området

Till att börja med tas en lista fram över de miljö- och hälsofarliga ämnen som för närvarande hanteras inom området där verksamheten bedrivs eller kan komma att bedrivs och som tekniskt sett är knutna till de verksamheter som bedrivs. Ämnena kan förekomma antingen som råvaror, tillsatser, produkter, mellanprodukter, biprodukter, utsläpp eller avfall.

Om miljö- och hälsofarliga ämnen listas under handelsnamn bör de kemiska beståndsdelarna också identifieras. För blandningar eller föreningar bör den relativa andelen av ingående kemikalier anges.

10.3.1 Bedömning att statusrapport inte behövs

Förekommer inga miljö- och hälsofarliga ämnen behöver ingen statusrapport upprättas. Om verksamhetsutövaren på ett övertygande sätt kan visa att en statusrapport inte behövs, ska ett beslut upprättas av verksamhetsutövaren där skälen till beslutet framgår. Beslutet lämnas till tillsyns- eller tillståndsmyndighet (se avsnitt 7). Myndigheten kan begära komplettering om underlaget inte är tillräckligt.

10.4 Steg 2 – Identifiering av de miljö- och hälsofarliga ämnen som kan orsaka föroreningsskada

Den potentiella föroreningsskadan fastställs för varje hälso- och miljöfarligt ämne som ingår i den lista som upprättades i steg 1. Ämnernas föroreningsskada bedöms utifrån dess kemiska och fysikaliska egenskaper, såsom: sammansättning, fysiska tillstånd (fast, flytande eller gas), löslighet, toxicitet, mobilitet, persistens, etc. Om en grupp av ämnen uppvisar liknande egenskaper kan de bedömas tillsammans, förutsatt att motivering för gruppering anges.

Informationskällor till ämnesegenskaper kan omfatta klassificerings- och märkningsregistret. Här finns information om ämnen som anmälts enligt rådets förordning (EG) nr 1272/2008 (CLP-förordningen) och som registrerats i enlighet med förordning (EG) nr 1907/2006 (Reach-förordningen). Andra källor till information kan även vara riskbedömningsrapporter av 141 kemikalier enligt rådets förordning (EEC) nr 793/93 (förordningen om existerande ämnen). Alla dessa källor finns tillgängliga på kemikaliemyndighetens hemsida¹⁰.

Om det är uppenbart att vissa miljö- och hälsofarliga ämnen är oförmögna att förorena mark eller grundvatten, kan de med en motivering undantas det fortsatta arbe-

¹⁰ <http://echa.eurom.eu/regulations/clp/cl-ffinventory>

tet. Syftet är att begränsa ytterligare överväganden till enbart miljö- och hälsofarliga ämnen som kan förorena mark eller grundvatten, samt att bedöma om en statusrapport måste upprättas eller inte.

Om man går vidare med att ta fram statusrapporten ska det tydligt motiveras och redovisas i statusrapporten på vilka grunder ämnen inkluderas respektive undantas det fortsatta arbetet. De ämnen som identifieras kunna utgöra en teoretisk risk för föroreningsskada hanteras vidare i steg 3.

10.4.1 Bedömning att statusrapport inte behövs

Bedöms det att risken är liten för att miljö- och hälsofarliga ämnen kan orsaka föroreningsskada behöver ingen statusrapport upprättas. Verksamhetsutövaren fattar då ett beslut som lämnas till tillsyns- eller tillståndsmyndigheten, såsom framgår av steg 1.

10.5 Steg 3 – Identifiering av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen utifrån verksamhetsspecifik föroreningsskada

Varje miljö- och hälsofarligt ämne eller ämnesgrupp som identifierats i steg 2 beaktas utifrån förhållandena på området där verksamheten bedrivs. En bedömning görs om det finns förutsättningar i den nuvarande eller planerade verksamheten, som kan ha lett till eller kan leda till att utsläpp av ämnet riskerar att orsaka en föroreningsskada. Även potentiella framtida utsläppspunkter identifieras därmed i och med denna bedömning. De ämnen som bedöms kunna innebära en risk för föroreningsskada är de så kallade relevanta miljö- och hälsofarliga ämnena.

10.5.1 Bedömning att statusrapport inte behövs

Om det är uppenbart att det inte finns någon signifikant föroreningsskada, behöver ingen statusrapport upprättas. Till grund för bedömningen ska beaktas mängden av varje hälso- och miljöfarligt ämne som hanteras, produceras eller släpps ut per år i förhållande till dess toxicitet (t.ex. kan ett mycket giftigt ämne utgöra ett problem även i små mängder). Hänsyn måste tas till att även ett kontinuerligt läckage av begränsad mängd över en period kan orsaka betydande förorening samt risk för utsläpp vid olyckor. Exempelvis kan spruckna ytskikt, igensatta eller trasiga rörledningar och rörfogar samt tecken på kemiska angrepp på betong indikera att förorening har skett eller kan ske.

Vid bedömningen av nödvändigheten av statusrapport, med hänvisning till nuvarande eller planerade skyddsåtgärder, behöver det göras sannolikt att dessa skyddsåtgärder har haft (och kommer att ha), samma funktion under hela verksamhetens livstid för att förorening ska kunna uteslutas. Det bör vara ytterst få fall där detta kan garanteras för hela verksamhetstiden.

Bedöms det att risken är liten för att miljö- och hälsofarliga ämnen kan orsaka föroreningsskada behöver ingen statusrapport upprättas. Verksamhetsutövaren fattar då ett beslut som lämnas till tillsyns- eller tillståndsmyndigheten, såsom framgår i steg 1.

10.6 Steg 4 - Områdets nuvarande användning och historik

Syftet med detta avsnitt är att avgöra vilka av de relevanta miljö- och hälsofarliga ämnena som identifierades i steg 3, som redan skulle kunna förekomma i mark och grundvatten på området, som följd av den verksamhet som bedrivits hittills. Ett annat syfte är att avgöra om de områden som kan vara förorenade sammanfaller med de potentiella framtida utsläppspunkter som identifierats i steg 3. En eventuell provtagning kan behöva utvidgas för att omfatta både områden som kan ha blivit förorenade samt de som kan komma att förorenas.

Vad informationen ska omfatta

Informationen ska omfatta både områdets nuvarande och tidigare användning:

- 1) Områdets nuvarande användning och verksamhetshistoria för den nuvarande verksamheten. För en verksamhet som redan är i drift vid tidpunkten för upprättandet av en statusrapport, görs en bedömning av risken för att utsläpp kan ha inträffat under den tidigare verksamheten.
- 2) Förhållanden och verksamheter på platsen före idrifttagande av den nuvarande/planerade verksamheten, om uppgifter finns tillgängliga för verksamhetsutövaren:

Redogörelse för den tidigare användningen av området. Kartläggning av vilka miljö- och hälsofarliga ämnen som kan ha förorenat området och om det är sannolikt att något av de relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen som identifierats i steg 3 kan ha hanterats tidigare på området. Om så är fallet, identifiera var någonstans dessa kan ha hanterats, risken för att utsläpp till mark och/eller grundvatten kan ha inträffat och vilken efterbehandling, om någon, som har genomförts. Om en Mifo fas 1-inventering är utförd för området så kan användbara uppgifter finnas där liksom i tidigare miljötekniska undersökningar som genomförts. I de fall uppgifter om en tidigare verksamhet inte är tillgängliga, görs en kvalificerad bedömning, exempelvis utifrån vad som generellt kan antas om verksamheter inom en viss bransch.

10.7 Steg 5 - Områdets egenskaper och omgivande verksamheter

Som ett resultat av steg 1-4 har platser på området identifierats där framtida utsläpp skulle kunna ske samt där utsläpp redan kan ha inträffat. Steg 5 syftar till en bedömning av var relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen kan spridas vid ett utsläpp och ifall ämnena kan omvandlas.

Informationen i steg 5 används som underlag till hur omfattande en undersökning kan behöva vara och till vilket djup marken behöver karaktäriseras. Det ska klargöras vilka jordlager och grundvattenförekomster som kan påverkas vid ett utsläpp av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen. All tillgänglig information om områdets egenskaper sammanställs, såsom resultat från tidigare utredningar och från nya utredningar.

Där platsspecifika data finns bör dessa användas. När platsspecifika data inte är tillgängliga används referensdata, kvalitativ/subjektiv bedömning, uppskattningar eller erfarenheter från liknande områden. Källa för data ska alltid anges och om platsspecifika data inte används, anges istället varför de alternativa uppgifterna bedömts lämpliga. Uppgifter om eventuella osäkerheter ska anges.

Vid bedömningen av områdets egenskaper bör bland annat följande data sammanställas:

10.7.1 Topografi och markyta

Lokal topografi och typ av markyta (betong, asfalt, icke hårdgjord yta etc.) i anslutning till utsläppspunkter som har betydelse för spridning av förorening till och i mark och grundvatten.

10.7.2 Geologi och hydrogeologi

En beskrivning av jordlager, berggrund och grundvatten på området tas fram. De fysikalisk-kemiska egenskaperna som kan påverka rörligheten av ämnen genom marken anges. Detta inkluderar den hydrauliska gradienten och den hydrauliska konduktiviteten. Bedömning av den troliga spridningsriktningen.

10.7.3 Konstgjorda spridningsvägar

Ange förekomst av diken, gamla och nya avloppsledningar, ledningsgravar, etc., som kan fungera som spridningsvägar för föroreningar.

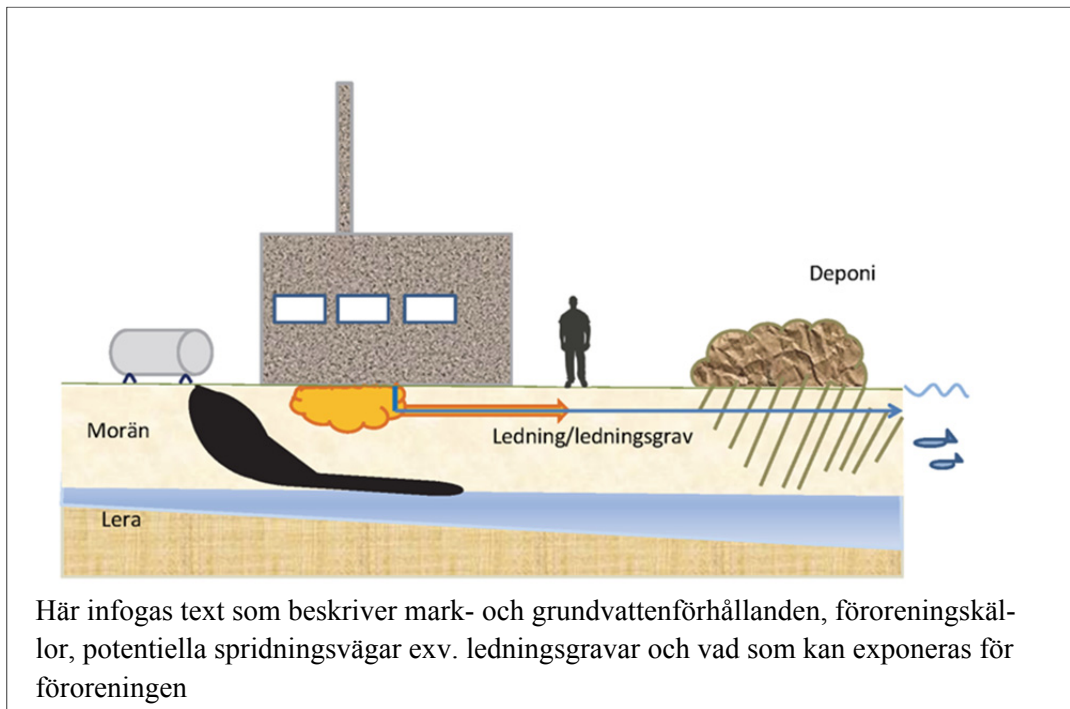
10.7.4 Omgivande markanvändning, potentiell spridning till platsen

Om områdets egenskaper är sådana att spridning kan ske från omgivande verksamheter behöver omgivande verksamheter beaktas. Kartläggning av omgivande markanvändning kan då behöva göras för att bedöma om intilliggande verksamheter hanterat/har hanterat samma eller liknande relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen, samt om de kan ha orsakat en förorening som kan spridas till området. Det är

viktigt att veta om intilliggande verksamheter skulle kunna vara en källa till samma eller liknande föroreningar eftersom verksamhetsutövaren, vid den tidpunkt då verksamheten upphör, ska visa att man inte har orsakat föroreningar på det egna området där verksamheten bedrivits under den tid man varit verksam.

10.8 Steg 6 – Beskrivande bild av var föroreningar kan påträffas på området och vad som kan påverkas

Här upprättas en beskrivning av föroreningskällor, spridningsvägar och de objekt som kan exponeras för föroreningen; som exempelvis människor, skyddsvärda naturområden och vattentäkter. Beskrivningen kan ske i form av illustrerande bilder och/eller beskrivande text (se fig. 2).

Figur 2. Exempel på beskrivande bild av föroreningar på området, potentiella spridningsvägar och skyddsobjekt

Genom att föra samman information på detta sätt erhålls en bättre förståelse för var föroreningar kan påträffas och vilka risker som kan finnas, både för miljön och för människors hälsa, till följd av föroreningen. Är informationen otillräcklig behöver miljötekniska undersökningar utföras. Beskrivningen blir ett underlag till hur undersökningar bör utformas för att fånga in potentiella föroreningar:

- Använd resultaten från steg 3-5 som underlag för att skapa en bild av föroreningskällor, potentiella spridningsvägar, skyddsobjekt och var föroreningar eventuellt redan kan finnas (utifrån uppgifter från en Mifo fas 1-

inventering eller liknande, samt från eventuella tidigare miljötekniska undersökningar).

- Beskriv platsen, särskilt lokaliseringen, typen, omfattning och mängd av historisk förorening och potentiella framtida utsläpp.
- Notera jordlager och grundvattenförekomster som sannolikt kan påverkas av utsläpp. Gör kopplingar mellan utsläppskällor, spridningsvägar och de skyddsobjekt som kan påverkas.
- Jämför med potentiella framtida utsläpp för att avgöra om områden sammanfaller. Angående beskrivande modell s.k. konceptuell modell se bl.a. Bilaga 1 s. 116-117 i Naturvårdsverkets rapport 5977 (2009).

Hur komplex den beskrivande bilden av området är kommer att variera mellan olika platser och också bero på komplexiteten av nuvarande och/eller tidigare verksamhet.

10.9 Steg 7 – Miljöteknisk undersökning

Om det finns tillräcklig information från steg 1-6 för att karakterisera området både i ytled och djupled och som möjliggör en bedömning av den kvantitativa föroreningsituationen i jord och grundvatten av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen, kan man gå direkt till steg 8. Används befintlig information behöver verksamhetsutövare och myndighet vara medvetna om osäkerheten och riskerna med att använda sådana uppgifter. Exempelvis kanske historiska data inte tillräckligt omfattar de förändringar i verksamheten som kan ha påverkat vilka miljö- och hälsofarliga ämnen som använts, producerats eller släppts ut. Alla relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen riskerar därmed att inte vara inkluderade.

Om data inte är tillräcklig för att ligga till grund för en statusrapport krävs miljötekniska undersökningar för att samla in tillräcklig information om området. Den miljötekniska undersökningen sker utifrån i Sverige vedertagen metodik. Verksamhetsutövaren och myndigheten rekommenderas att kommunicera avseende valet av lämplig strategi och omfattning för undersökningen. När miljötekniska undersökningar som har utförts i tidigare skeden anses lämpliga för att ligga till grund för statusrapporten, ska de sammanställas för att beskriva föroreningsituationen. Är undersökningarna inte tillräckligt tillförlitliga, uppdaterade och omfattande kan det däremot vara nödvändigt att göra en eller flera nya undersökningar. Detta för att kunna erhålla en tillräckligt representativ bild av föroreningsituationen. Om det bedöms att omgivande verksamheter genom spridning kan ge upphov till föroreningsskada av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen på det aktuella området, bör detta klargöras i undersökningen.

Den miljötekniska undersökningens utformning och dess utförande är beroende av de plats specifika förutsättningarna. Det är också viktigt att så långt som möjligt säkerställa att undersökningen är av god kvalitet. Den miljötekniska undersökningen sker i tillämpliga delar i enlighet med Naturvårdsverkets vägledningar och Svenska geotekniska föreningens (SGF:s) fälthandbok om miljötekniska undersökningar där även kvalitetssäkring behandlas. Se vidare avsnitt 11 för tips om litteratur.

10.9.1 Deponier

En deponi har tillstånd att ge upphov till en viss förorening i enlighet med de åtaganden och villkor som gäller för verksamheten. Provtagningen i samband med upprättande av en statusrapport och vid verksamhetens nedläggning, ska visa om denna förorening varit acceptabel utifrån tillståndet för verksamheten alternativt om föroreningen har varit betydande.

Eftersom deponier är dynamiska verksamheter som förändras över tid, är det viktigt att försöka analysera verksamhetens framtida utformning och utbredning inför upprättandet av statusrapport. Detta eftersom ny statusrapport ska upprättas om området där verksamheten bedrivs utvidgas med mark som inte tidigare har undersökts eller om verksamheten förändras på ett sätt som leder till en förändrad användning, produktion eller utsläpp av nya ämnen.

Den rapporterings- och provtagningskyldighet som är föreskriven i nuvarande deponeringsförordning och föreskrifter är inte ensamt tillräcklig vid utformningen av en statusrapport, men ska kunna tjäna som ledning vid utarbetandet. Undersökningen av en deponi bör omfatta grundvattenprovtagning och markprovtagning i anslutning till deponin samt inom området där verksamheten bedrivs. En miljöteknisk undersökning av själva deponin ska inte vara nödvändig, eftersom uppgifter om innehållet i själva deponin bör vara tillräckliga i den dokumentation som krävs för verksamheten. Om det i övrigt finns tätskikt eller geologiska barriärer bör provtagningen anpassas så att dessa inte förstörs eftersom det då kan uppstå en ökad risk för föroreningsspridning. Vilken provtagning som är nödvändig kommer att variera från fall till fall (se ovan om miljöteknisk undersökning). För deponier kan antalet relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen vara mycket omfattande.

10.9.2 Analys av prover

För att möjliggöra att resultaten av statusundersökningen är jämförbara med senare resultat bör standardiserade analysmetoder användas i den mån de finns (d.v.s. formella och dokumenterade bevis på att en analysmetod är lämplig för det avsedda ändamålet samt är korrekt och reproducerbar). Om det finns CEN- eller ISO-standarder eller nationella standarder ska dessa användas. Praxis för laboratorium kan förändras över tiden. Det är därför viktigt att de analysmetoder som används vid framtagandet av statusrapporten beskrivs med avseende på bl.a. rapporteringsgränser, kvalitet och utförande. Detta så att framtida analyser kan anpassas eller på

annat sätt relateras till statusrapportens analyser så att analysresultaten blir jämförbara.

10.9.3 Kompletterande undersökningar

Det är möjligt att ytterligare utredningar är nödvändiga, exempelvis om utredningen visade på tidigare föroreningar (som orsakats av den tillåtna verksamheten eller på annat sätt) som kräver ytterligare avgränsning och sanering. Till följd av undersökningen kan en uppdatering av den beskrivande modellen i steg 6 behövas.

10.10 Steg 8 – Upprättande av statusrapport

Syftet med detta steg är att sammanfatta (inte återge) all insamlad information i steg 1-7 för att upprätta en rapport som anger föroreningstillståndet i mark och grundvatten, med avseende på relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen. Bilagor med utförligare data bifogas. Statusrapporten ska ge en korrekt och tydlig beskrivning av vilka uppgifter som har använts för att fastställa tillståndet i mark och grundvatten, vilka metoder som har använts för att ta prover och analysera mark och grundvatten samt hur resultaten har utvärderats, statistiskt eller på annat sätt.

Rapporten ska tydligt beskriva utförda utredningar och undersökningar så att de blir reproducerbara vid nedläggning av verksamheten och så att en kvantifierad jämförelse ska kunna göras av föroreningssituationen vid olika tidpunkter. Jämförelsen ska utgöra underlag för en bedömning av om en betydande förorening skett från tidpunkten för statusrapportens upprättande fram till verksamhetens nedläggning. Vid det tillfälle när verksamheten läggs ner bör undersökningarna följa samma principer som beskrivs i denna vägledning. Där relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen förekommer bör statusrapporten ange vilka jordlager eller grundvattenförekomster de är associerade till och beskriva deras koncentration, egenskaper och omfattning.

10.10.1 Statusrapportens innehåll

Statusrapporten ska vara lätt att förstå och bestå av sammanfattande och beskrivande uppgifter. I bilagor ska utförligare uppgifter och rådata finnas redovisade (se bilaga). Statusrapporten ska:

- Innehålla tillräcklig information för att fastställa påverkan av den nuvarande och om uppgifter finns tillgängliga, historiska användningen av området inklusive alla relevanta tidigare mätningar av jord och grundvatten.
- Ge en tydlig och korrekt beskrivning av de metoder som använts vid fältundersökning och de antaganden som gjorts samt de resultat som erhållits. I en planritning ska provtagningspunkter för jord och grundvatten (borrhål, provgropar, brunnar) tydligt framgå. Standardiserade geografiska referenssystem ska användas för att beskriva provpunkternas placering i ytlad samt i höjd. Som referenssystem i ytlad används i Sverige för närvarande gene-

relt koordinatsystem SWEREF 99 (antingen det nationella koordinatsystemet TM - eller något lokalt). För höjdmätning används för närvarande RH 2000.

- Ge en tydlig beskrivning av de analysmetoder som använts för att fastställa koncentrationerna av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen i mark och grundvatten. Ange också enskilda analysers rapporteringsgräns och mätosäkerhet. Hänvisa till eventuella befintliga nationella eller internationella standarder som tillämpades vid tidpunkten för undersökningen. Ange jämförvärden/riktvärden.
- Innehålla en bedömning av osäkerheter och begränsningar i det valda tillvägagångssättet, samt osäkerheter i de resultat som erhållits beträffande föroreningsituationen (särskilt när data från tidigare undersökningar har använts för att fastställa föroreningsituationen vid upprättandet av statusrapporten).
- I sin helhet inkludera, relevanta tekniska data (mätningar, kalibreringsresultat, analysstandarder, ackrediteringar, kartor, koordinater från inmätningar och avvägningar, provtagningsprotokoll, etc.) så att en likvärdig undersökning möjliggörs vid nedläggningen.

Variation i typ, omfattning och presentation av data mellan olika verksamheter som omfattas av krav på statusrapport är förväntat och acceptabelt. Det viktiga är att det är möjligt att bestämma föroreningsstillståndet av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen i mark och grundvatten utifrån de uppgifter som presenteras. Statusrapporten lämnas till tillsyns- eller tillståndsmyndigheten som kan begära att statusrapporten kompletteras. Den färdigställda statusrapporten förvaltas och arkiveras av myndigheten (se avsnitt 7).

Om undersökningar visar att det redan finns föroreningar i mark och grundvatten som kan innebära sådan risk för hälsa och miljö att de behöver åtgärdas, innan verksamhetens nedläggning, tillämpas övriga bestämmelser i 10 kap. MB. Övriga bestämmelser i kapitlet används också i de fall en betydande förorening inte skett vid verksamhetens nedläggning, om det behövs för att avhjälpa risken med föroreningskador på området och dess omgivningar.

11 Litteratur

Exempel på litteratur om förorenade områden och miljötekniska markundersökningar:

Naturvårdsverket (2009): *Riskbedömning av förorenade områden – En vägledning från förenklad till fördjupad riskbedömning*. Naturvårdsverket rapport 5977.

Naturvårdsverket (2009): *Att välja efterbehandlingsåtgärd*. Naturvårdsverket rapport 5978.

Hållbar sanering (2009): *Provtagningsstrategier för förorenad jord*. Naturvårdsverket rapport 5888.

Hållbar sanering (2009): *Statistisk utvärdering av miljötekniska undersökningar i jord*. Naturvårdsverket rapport 5932.

Svenska geotekniska föreningen (2013): *Fälthandbok Miljötekniska markundersökningar*. Svenska geotekniska föreningen rapport 2:2013.

Naturvårdsverket (1999): *Metodik för inventering av förorenade områden – bedömningsgrunder för miljö kvalitet, vägledning för insamling av underlagsdata*. Naturvårdsverket rapport 4918.

Naturvårdsverket (1997): *Rätt datakvalitet – Vägledning i kvalitetssäkring vid miljötekniska undersökningar*. Naturvårdsverket rapport 4667.

Naturvårdsverket (1994a): *Vägledning för miljötekniska markundersökningar. I Strategi*. Naturvårdsverket rapport 4310.

Naturvårdsverket (1994b): *Vägledning för miljötekniska markundersökningar. II Fältarbete*. Naturvårdsverket rapport 4311.

Bilaga – Exempel på innehåll i en statusrapport

SAMMANFATTNING
BAKGRUNDSINFORMATION <ul style="list-style-type: none">
• Områdeshistorik - beskrivning av tidigare samt nuvarande miljöfarliga verksamhet
• Beskrivning av hur området används vid upprättandet av statusrapporten, ex om området utgörs av industrimark, handelsområde, är opåverkat av mänsklig aktivitet (jungfrulig mark)
• Identifiering av relevanta miljö- och hälsofarliga ämnen som för närvarande används eller produceras av verksamheten enligt tillståndet (eller som sannolikt kommer att användas eller produceras i framtiden) som kan utgöra mer än liten risk för förorening
• Identifiering av eventuella källor till historisk förorening
• Identifiering av källor som kan orsaka förorening i framtiden
• Beskrivning av förhållandena på området bl.a. topografi, typ av jordart, geohydrologi och spridningsvägar samt föroreningar i mark och grundvattnen från tidigare verksamheter
• Beskrivande text och eller modell av området där verksamheten bedrivs
• Granskning och sammanfattning av tidigare rapporter, med rapportreferenser
MILJÖTEKNISK UNDERSÖKNING <p><i>Provtagning</i></p> <ul style="list-style-type: none">
• Grund för provtagningsstrategi
• Motivering till utformandet av undersökning med syfte att beräkna föroreningsmängden samt volymen förorenad jord
• Uppgifter om provtagningsstrategi för grund- och ev. ytvatten
• Motivering för antal provpunkter, avstånd mellan punkter och layout för rutnät och provtagningsmönster
• Begränsningar som gäller för placering av provpunkter och undersökningsdata
• Metoder som används vid sondering, borrhovtagning, provgrovsgrävning etc.
• Uppgifter om provtagning såsom platser, djup och frekvenser
• Tillvägagångssätt för att samla in, förvara och transportera prover till laboratorium
• Beskrivning av vald kvalitetsnivå som använts (SGF rapport 2:2013 eller senaste utgåva)
• Kritiska moment ur kvalitets- och miljösynpunkt samt hur dessa hanteras

Analys

- Val av analysparametrar med motivering
- Beskrivning av analysmetoder (inklusive rapporteringsgränser och mätosäkerheter), med hänvisning till relevanta ackrediteringar (om tillgängligt) eller beskrivning av vilka andra valideringar som görs med avseende på analysernas tillförlitlighet
- Redogörelse för vilka parametrar som analyseras på prover från respektive punkt och provtagningsmedia

REDOVISNING AV UTREDNINGSRISULTAT

- Beskrivning av markförhållanden på området, samt grundvattenförhållanden
- Illustration som visar jordlager och nivåer för grundvatten på området
- Sammanfattande tabeller över kemiska analyser och provtagning
- Föroreningarnas omfattning: beskrivning av typ, karaktär och rumslig fördelning av föroreningar samt föroreningskoncentrationer och volymer. Karta över föroreningssituationen redovisas i koordinatsystem SWEREF 99 (nationellt eller lokalt) samt höjdsystem RH 2000 eller andra standardiserade koordinatsystem. Redovisning av representativa halter för enskilda föroreningar och valda jämförvärden.
- Utvärdering av resultat av undersökningsdata mot den beskrivande bilden av området
- Beskrivning av hur resultaten verifierats, statistiskt eller på annat sätt

BILAGOR TILL RAPPORTEN

- Referenser/underlag med avseende på områdeshistoriken
- Relevanta situationsplaner över området där verksamheten bedrivs (visar gränser och viktiga delar av verksamheten), flygfoton, fotodokumentation av alla provpunkter, byggnader, anläggningar m.m.
- Situationsplan över ledningar och ledningsgravar i mark
- Provtagningsplan enligt SGF:s standard (rapport nr 2:2013 eller senaste utgåva) där provpunkternas lokalisering anges med koordinatsystemet SWEREF 99, höjdsystem RH 2000 eller andra standardiserade koordinatsystem
- Fältprotokoll som beskriver fältarbeten och fältobservationer, borrhål, provgropar och grundvattenrör eller annan installerad utrustning för provtagning, vilka prover som lämnas in för analys
- Relevant kvalitetssäkring - detta kan innefatta ackrediteringar av personal, kalibrering av fältinstrument, laboratoriets certifieringar
- Analysrapporter, inklusive relevanta analysstandardmetoder samt rapporteringsgränser och mätosäkerheter

Vägledning om statusrapporter

RAPPORT 6688

NATURVÅRDSVERKET
ISBN 978-91-620-6688-8
ISSN 0282-7298

Naturvårdsverkets vägledning om statusrapporter gällande industriutsläppsverksamheter är avsedd att användas av såväl tillsyns- och prövningsmyndigheter som verksamhetsutövare. Vägledningen ersätter Naturvårdsverkets tidigare utkast till vägledning om statusrapport från oktober 2013.

Verksamhetsutövare som omfattas av industriutsläppsbestämmelserna ska upprätta en statusrapport som redovisar föroreningsituationen i mark och grundvatten inom det område där en verksamhet bedrivs eller ska bedrivs. Statusrapporten ska beskriva nuläget i mark och grundvatten. När en verksamhet läggs ner ska statusrapporten användas som jämförelse och utgöra underlag för bedömning av om en betydande förorening har uppstått.

Det finns undantag från kravet på statusrapport. De verksamheter där det endast är liten risk för att verksamheten ska medföra en föroreningskada omfattas inte av kravet.

Framtagandet av statusrapporter följer en stegvis process som överensstämmer med hur man i Sverige sedan tidigare har tagit fram underlag för bedömning av föroreningsituationen inom ett område. Rapporten beskriver de totalt åtta steg som ska utföras för att utreda om en statusrapport krävs, ta fram underlag till en statusrapport samt skapa själva rapporten.

